

כסלו התשע"ה

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל
"פתרון חלומות שר המשקים ושר האופים"
 לפרשת וישב (על פי שיעורים של הרב יונתן גרוסמן והרב אלחנן סמט)

5. השוואת הפתרונות של החלומות:

<u>פתרון שר המשקים</u> (יב-יג)	<u>פתרון שר האופים</u> (יז-יז)
וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה פִּתְרוֹנוֹ שְׁלֹשֶׁת הַשָּׂרְגִים – שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם. בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים יֵשָׂא פָרְעָה אֶת רֹאשׁוֹ מֵעֵלֶיךָ	וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה פִּתְרוֹנוֹ שְׁלֹשֶׁת הַסָּלִים – שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם. בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים יֵשָׂא פָרְעָה אֶת רֹאשׁוֹ מֵעֵלֶיךָ
וְהַשִּׁיבְךָ עַל כַּף וְנָתַתְּ כֹס פָּרְעָה בְּיָדוֹ	וְתִלֶּה אוֹתְךָ עַל עַץ וְאָכַל הָעוֹף אֶת בְּשָׂרְךָ מֵעֵלֶיךָ.

כַּמְשָׁפֵט הָרֵאשׁוֹן
אֲשֶׁר הָיִיתָ מִשְׁקֵהוּ.

6. בראשית מ' א-ב:

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
חָטְאוּ מִשְׁקֵה מֶלֶךְ מִצְרַיִם
וְהָאִפֶּה לְאֲדֹנָיָהֶם לְמֶלֶךְ
מִצְרַיִם.
וַיִּקְצַף פָּרְעָה עַל שְׁנֵי
סָרִיסָיו עַל שֶׁר הַמִּשְׁקִים
עַל שֶׁר הָאוֹפִים

7. בראשית מ' ה:

וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם,
אִישׁ חֲלָמוֹ בְּלִילָה אֶחָד
אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֲלָמוֹ,
הַמִּשְׁקֵה וְהָאִפֶּה אֲשֶׁר
לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם

8. בראשית מ"א, י-יג:

פָּרְעָה קָצַף עַל עַבְדָּיו וַיִּתֵּן אֹתִי בְּמִשְׁמֵר בֵּית שֶׁר
הַטְּבָחִים, אֹתִי וְאֶת שֶׁר הָאִפִּים. וַנַּחֲלָמָה חֲלוֹם בְּלִילָה
אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֲלָמוֹ חֲלָמְנוּ... וַיִּפְתַּר לָנוּ אֶת
חֲלָמֵינוּ אִישׁ כְּחֲלָמוֹ פֶּתֶר. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פִּתַּר לָנוּ כֵּן הָיָה
אֹתִי הַשִּׁיב עַל כַּף וְאֶתוֹ תִּלֶּה

1. בראשית מ' כג:

וְלֹא זָכַר שֶׁר הַמִּשְׁקִים אֶת יוֹסֵף, וַיִּשְׁכַּחְהוּ

2. בראשית רבה פט ג; וברש"י במקום:

'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו' (תהילים מ', ה) – זה
יוסף, 'ולא פנה אל רהבים' (שם) – על ידי שאמר לשר
המשקים 'זכרתני' ו'הזכרתני' ניתוסף לו שתי שנים

3. בראשית מ"א, לג:

"וירא פרעה איש נבון וחכם ושיתוהו על ארץ מצרים"

4. השוואת חלומות שר המשקים ושר האופים:

<u>חלום שר המשקים</u> (ט-יא)	<u>חלום שר האופים</u> (יז-יז)
בְּחֲלוֹמֵי וְהִנֵּה גֶפֶן לְפָנָי. וּבִגְפֵן שְׁלֹשָׁה שָׂרְיָם	אֶף אֲנִי בְּחֲלוֹמֵי וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סָלִי חֲרִי עַל רֹאשִׁי.
וְהִיא כְּפָרְחַת עֲלֶתָה נֹצֶה הַבְּשִׁילוֹ אֲשַׁכְּלֶתְיָה עֲנָבִים. וְכֹס פָּרְעָה בְּיָדִי וְאָקַח אֶת הָעֲנָבִים	וּבִסַּל הָעֲלִיּוֹן מִכָּל מֵאֲכַל פָּרְעָה מַעֲשֵׂה אִפֶּה וְהָעוֹף אֲכַל אֶתְּם מִן הַסֵּל מֵעַל רֹאשִׁי.

וְאֲשַׁחַט אֶתְּם אֶל כֹּס
פָּרְעָה
וְאֶתֵּן אֶת הַכֹּס עַל כַּף
פָּרְעָה.

אשיבך מילין: שרוח הקודש היה מיישר את יוסף במה שפתר, לא כוחו המשער בלבד.

בראשית מ' ח':

הָלוֹא לֹא-לֵהִים פְּתַרְנִים, סִפְרוּ נָא לִי!

20. רד"ק:

"הלא לא-להים פתרונים" – כמו שהחלומות [הם] שלו, והוא יחלים בני אדם ויראה להם העתידות, כן שלו הפתרונים, שישכיל בני אדם להבין דברי החלומות ופתרונם. שאם לא ימצא פותר חלומות – יהיו החלומות לבטלה!

"ספרו נא לי" – אולי ישכיל אותי א-לוהים לפתור החלום.

21. ר"י אברבנאל:

הם השיבוהו: "חלום חלמנו ופותר אין אותו"... להיותנו במשמר, 'פותר אין אותו', שאם היינו חוץ מכאן, היינו מבקשים פתרון מחרטומי מצרים ופותריהם.

ויוסף השיבם: "הלא לא-להים פתרונים". רוצה לומר: טעות היא בידכם לחשוב שיישלים פתרון החלומות במלאכה וחכמה (- של החרטומים). ואין הדבר כן, כי יוכל משל אחד (- בחלום) לרמוז על נמשלים רבים, ולכן רחוק הוא שהפותר (- אם הוא מן החרטומים) יפתור אמת תמיד, ומבלי עירוב דברים כוזבים. דעו כי "הלא לא-להים פתרונים", רוצה לומר: לא יוכל אדם לפתור חלומות בשלמות, אם לא בהיות רוח א-להים נוססה בו (- על פי ישעיהו נ"ט, ט, יט), כי בכוח רוח הקודש יגיד הנעלם, לא מצד כוחו המשער בלבד. ולכן "ספרו נא לי", אולי ייקרא ה' לקראתי ודבר מה יראני – והגדתי לכם (- על פי במדבר כ"ג, ג), כיוון ש"רוח היא באנוש, ונשמת שדי תבינם" (איוב ל"ב, ח).

9. בראשית מ', ו:

ויבא אליהם יוסף בבקר וירא אתם והנם זעפים

10. בראשית מ"א, ח:

ויהי בבקר ותפעם רוחו

11. בראשית מ', ח:

חלום חלמנו ופותר אין אתו

12. בראשית מ"א, טו:

חלום חלמתי ופותר אין אתו

13. בראשית מ', ח:

הלוא לא-להים פתרונים

14. בראשית מ"א, טז:

בלעד, א-להים יענה את שלום פרעה

15. בראשית מ"א, כה:

"חלום פרעה אחד הוא"

רד"ק בביאורו לפסוק טז:

"ויוסף, מה שהבין בחלום כל אחד פתר לפי שכלו, אם טוב ואם רע".

16. נחמה ליבוביץ מסכת את דברי בנו יעקב (עמ' 301):

סופו של האיש הזריז במלאכתו – "לפני מלכים יתיצב"; סופו של הרשען הפושע במלאכתו – לתלייה.

17. ר' יצחק עראמה בעל העקדה, בשער העשרים

ותשעה של ספרו:

קרוב היה הדבר לפתור שני החלומות שלהם בשווה. כי מה שהיה רואה שהעוף אוכל המאכלים מעל ראשו, היה דומה למה שאמר המשקה "ואתן את הכוס על כף פרעה", כי המלך דומה אל "הנשר הגדול גדול הכנפים" (יחזקאל י"ז, ב)... אמנם נמשך (- יוסף) אחר מה שקדם לו מהכרתם, ומהתחלפות שורתם, והקורבה אשר להם אצל המלך, ומהבדל החטאים אשר עליהם נתפסו, וגזר (- מחמת ידיעת דברים אלו) זה – למחילה, וזה – לצליבה.

18. ר"י אברבנאל בפירושו לפסוקים כ-כב:

ואין ספק שהיה יוסף יכול לפתור החלומות ההם כפי הכוח המשער והאומד באופן אחר. ואיך (- אם כן) צדקו דבריו, ואיך היה כל כך מתחזק בדעתו שכן יהיה, בהיות העניין מחומר האפשר?

אם לא (- שנאמר) שיהיה פותר אותם כפי השפע הא-לוהי הנשפע עליו, ובכוח רוח הקודש שיהיה חל עליו, [ו]היה מדריך פיו ולשונו להגיד העתידות ההם בפרטיותם.

19. ר"י אברבנאל בביאורו לפסוק יב:

ואם תשאל – כמו ששאל הראב"ע – מי הגיד ליוסף שהיו שלושת ימים ולא שלוש חדשים או שנים. אני